gemeente Oude IJsselstreek

Voorjaarsnota 2021

Doorbouwen aan brede welvaart.

Juist nu

Mei 2020

Inhoudsopgave

Inhoud

Inleiding 5
Speerpunten 12
Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is 12
Speerpunt 1: Vergroening en verduurzaming van onze kernen, werklocaties en gebieden 12
Programma 2: Een leefbare gemeente 15
Speerpunt 2: Doorontwikkeling sociaal domein 15
Programma 3: De werkende gemeente 17
Speerpunt 3: Kansongelijkheid verkleinen 17
Speerpunt 4: Versterken innovatiekracht en impuls economie 20
Programma 4/5: De dienstverlenende gemeente en bedrijfsvoering 23
Speerpunt 5: Herwaardering publieke sector; een stevig fundament bieden 23
Financiële paragraaf 25
Financieel perspectief 25
Risico's en verwachtingen 27
Algemene reserve en leningenportefeuille 28

Inleiding

Een Voorjaarsnota gaat normaal gesproken vooral over geld. Maar mede door de coronacrisis gaat deze Voorjaarsnota ook nadrukkelijk over onze maatschappij en maatschappelijke waarden. We zien en voelen allemaal de gevolgen van de coronacrisis: in de familie- en vriendenkring, in de zorg en in de economie, in het straatbeeld en op campings. We werken thuis en vrijwel volledig online, geen feest op Koningsdag, onze koning die tijdens de nationale Herdenking op 4 mei op een lege Dam spreekt en vrijwel alleen corona gerelateerde berichten in de krant en op het nieuws. Evenementen als kermissen, het 275-jarig bestaan van de Ulftse schutterijen, Huntenpop en Hootchie Koe die niet doorgaan. Eén ding komt hier evident in naar voren: gezondheid staat onomstotelijk op plaats één. Alles wijkt voor die ene waarde.

Het coronavirus maakt dit allemaal heel zichtbaar. Sterker nog, het krijgt een gezicht. Artsen en verpleegkundigen in beschermende pakken, plexiglas bij supermarkten en het eigen gemeentehuis, muzikanten die voor verpleeghuizen staan om de inwoners een hart onder de riem te steken, het Praothok bij De Meulenbeek van Azora en de linten op de markten om de 1,5 metermaatschappij vorm te geven.

Tegelijkertijd ontstaan er vele mooie initiatieven met een ongekende creativiteit. We zijn in staat samen bijzondere dingen te doen: van het opzetten van verschillende hulpapps/websites met bijvoorbeeld uitlaat- of bezorgservice, tot het organiseren van straatbingo en van het bellen van eenzame ouderen tot het maken van een erehaag voor een overledene. Dit raakt waarden als maatschappelijke betrokkenheid, sociale contacten, welzijn. We ontdekken juist nu ook hoe mooi onze eigen achtertuin en de Achterhoek is. Hoe goed we het eigenlijk hebben met de ruimte, groen, gemeenschapszin en zorg voor elkaar.

In onze huidige samenleving is het economisch perspectief één van de belangrijkste pijlers. Maar onze welvaart en welzijn bestaat uit meer dan vooral werk en inkomen. Dat komt met deze crisis steeds manifester naar voren. Juist nu zijn de vitale beroepen vanuit de overheidssector (gezondheidszorg, politie) van evident belang om de crisis het hoofd te bieden. Terwijl dit tot voor kort niet de meeste aandacht of grootste prioriteit had.

En dat in tijden van hoogconjunctuur, de huizenprijzen die door het dak gingen en er meer werk was dan ooit te voren. In Oude IJsselstreek groeide de werkgelegenheid in de periode 2009-2019 bijvoorbeeld met 5,1% en in Varsseveld zelfs met 29,5%. Het was de tijd waarin multinationals meer ruimte en voordelen kregen. Nu ontstaat er bijvoorbeeld discussie over staatssteun aan grote bedrijven. Het rijmt voor veel mensen moeilijk met de grote winsten van afgelopen jaren en de beperkte inzet van dergelijke bedrijven aan duurzaamheid en behoud van werkgelegenheid.

Breder perspectief

Deze geluiden bevestigen een al langer gevoel van onbehagen. Vragen blijven bestaan over de verdeling van welvaart en rijkdom, de negatieve extremen van de globalisering, (on)zekerheden op de arbeidsmarkt, zorg en ondersteuning, de rolverdeling tussen overheid en markt, veiligheid, energie en grondstoffen, milieu en klimaat. Het gaat kortom om waarden en brede welvaart. De coronacrisis maakt dit vraagstuk rondom brede welvaart alleen maar zichtbaarder.

Terwijl de overheid zich de laatste jaren verder terugtrok, wordt er nu naar de overheid gekeken voor oplossingen. De rol van de overheid is juist nu van belang, er wordt om perspectief en duidelijkheid gevraagd. Er is behoefte aan leiderschap en zingeving. De Rijksoverheid zet alles op alles om de economie en de werkgelegenheid te beschermen. Dat gaat met een andere begrotingsdiscipline dan degene die jarenlang gehandhaafd werd, ook tijdens de Eurocrisis van een paar jaar geleden. De urgentie van de coronacrisis maakt alles anders. En wel zo anders, dat het begrotingstekort oploopt tot een historische recordhoogte. Vanuit het huidige paradigma om te proberen te behouden en terug te krijgen wat we hadden.

We bevinden ons daarom in een bijzonder tijdperk waarin we de kans hebben om het paradigma echt te verschuiven. Door vanuit kansen te denken en afwegingen te maken vanuit de brede welvaart met al haar dimensies en niet vanuit één of enkele waarden. Om niet opnieuw relatief eenzijdig in te zetten op economische groei, maar naar evenwicht te streven tussen al die belangrijke waarden. Een evenwicht waarin ook ruimte is voor milieu, gezondheid en welbevinden.

Bouwstenen

Deze ontwikkelingen geven ons de kans om ook in onze gemeente keuzes te maken die aansluiten bij dit bredere perspectief. Zodat we zo goed mogelijk uit deze crisis komen, waarbij we toegroeien naar een duurzaam en toekomstbestendig model. In balans, waarbij we aan de ene kant het welzijn en welbevinden van de mensen (de vloer) en aan de andere kant wat de aarde aan kan (het plafond) beschermen.

Dat vraagt om lef. We doen wat we geloven dat moet gebeuren en als dat nodig is zetten we daarvoor een stap buiten onze comfort zone. Want alleen met lef kan er gebouwd worden aan de toekomst.

Niet geheel toevallig is dat ook de titel van het Coalitieprogramma. In het Coalitieprogramma en de afgelopen begrotingen hebben we een aantal opgaven benoemd en daarbij al een aantal stappen gezet om in verbinding de programma's en opgaven integraal aan te vliegen. Waarbij inmiddels al een aantal bouwstenen staan om dingen echt anders te doen.

Het Coalitieprogramma met haar acht opgaven, de programma's waar vanuit we de opgaven realiseren, alsook onze visie en missie en besturingsfilosofie geven het raamwerk. We geven hier uitvoering aan door te werken vanuit een duidelijk waarom en waartoe; we staan ergens voor. Daarbij werken we steeds vanuit de bedoeling en van buiten naar binnen. In verbinding en samenhang, waarbij we onze keuzes maken vanuit de afwegingsdriehoek geld, maatschappelijk effect en regels. Dit lukt niet zomaar, maar vraagt om een écht andere manier van werken.

De visies en lijnen die we de afgelopen jaren hebben ingezet, laten deze verandering steeds beter zien. En zij worden steeds manifester door wat er nu gebeurt. Het Sociaal Domein is het duidelijkste voorbeeld hiervan: door te normaliseren, voorkomen en samenwerken/innoveren, brengen we zichtbaar de verandering teweeg. En deze crisis bevestigt voor ons, dat we op de goede weg zijn en dit door moeten zetten. Dat we wat in het sociaal domein gebeurt, ook breder in alle domeinen willen doortrekken.

Brede welvaart[1]

De coronacrisis leert ons wat de belangrijke waarden zijn in onze samenleving. De elf dimensies van brede welvaart illustreren naar ons idee deze waarden op een duidelijke manier. Deze dimensies zijn geen nieuwe indeling, maar maken zichtbaar hoe onze opgaven en programma's met elkaar samenhangen. Een hulpmiddel dat aansluit bij ons coalitieprogramma en ingezette koers.

De dimensies helpen ons om daadwerkelijk integrale afwegingen te kunnen maken vanuit onze visie, bezien vanuit een bredere bril. Afwegingen in balans: zorgen dat mensen niet door de 'vloer' zakken (het goed hebben), maar ook zorgen dat we niet door het 'plafond' schieten (waardoor onze toekomst/het algemeen belang in gevaar komt). Bij al deze dimensies kunnen we ons afvragen wat we normaal willen vinden. En voor deze dimensies geldt ook dat investeren aan de voorkant vaak veel slimmer is dan repareren aan de achterkant. Het is niet alleen goedkoper maar het voorkomt ook veel ellende.

Wij kunnen die brede welvaart niet in ons eentje bereiken, hier hebben we ook commitment van onze samenleving voor nodig, medewerking en steun van onze (maatschappelijke) partners om te kunnen innoveren. Samen kunnen we veel bereiken. We spreken dus ook hier over normaliseren, voorkomen en samenwerken/innoveren. Binnen het Sociaal Domein hebben we het in dit verband over een beweging. Het is namelijk geen lijst met projecten, maatregelen of interventies waar we mee bezig zijn. Die zijn er ook, maar het gaat vooral om een idee waarin we geloven, een samenleving die we voor ons zien en een manier van werken hoe we daar willen komen. Deze beweging is ook nodig om dat wat we leren uit de coronacrisis daadwerkelijk handen en voeten te geven.

[1] Uit: Brede welvaart pas na tien jaar boven niveau van voor de economische crisis, Universiteit van Utrecht en Rabobank, 20 juni 2019

Deze 11 dimensies kun je grofweg in drie clusters verdelen:

- cluster 1: welstand en ontwikkeling (inkomen, werk, onderwijs)
- cluster 2: welzijn in lijf, geest en sociaal (gezondheid, balans werk/privé, sociale contacten, maatschappelijke betrokkenheid, subjectief welzijn)
- cluster 3: welbevinden in de leefomgeving (milieu, veiligheid, woontevredenheid)

Volgens de Brede Welvaart indicator staan we met onze regio op de vierde plek in Nederland. We hebben het goed in de Achterhoek! En dat koesteren wij. Tegelijkertijd willen we scherp kijken waar mensen onvoldoende kunnen delen in dat goede en waar onze manier van leven niet toekomstbestendig is of een te grote hypotheek op natuur en milieu legt. Dit vraagt om keuzes maken, waarbij elke keuze die we maken altijd ergens pijn doet. Wat voor de één positief uitpakt, kan voor de ander juist een nadeel zijn. En je zult nooit op alle dimensies evengoed ‘scoren’. Dat komt evident naar voren met de huidige crisis: waar gezondheid op 1 komt, worden onderwijs, werk, inkomen en sociale contacten ondergeschikt. Daarom is goede afweging belangrijk om onze brede welvaart structureel te borgen: écht integraal bezien met aandacht voor alle dimensies, waarbij onze uitgangspunten normaliseren, voorkomen en samenwerken/innoveren een belangrijke toetssteen zijn.

FINANCIEEL PERSPECTIEF

Hieronder schetsen wij het financiële meerjarenperspectief, op basis van de huidige situatie. Veel is nog onzeker, zoals de gevolgen van de Coronacrisis, maar ook andere ontwikkelingen zoals de meicirculaire, de uittreding van Laborijn en de komende herijking van het gemeentefonds. We maken echter bewust de keuze om hier niet op te wachten, maar zoveel mogelijk te anticiperen en juist onze kansen te benutten. Uiteraard binnen de mogelijkheden en vanuit goed rentmeesterschap. De prognoses van de kosten zijn dan ook richtinggevend en op hoofdlijnen.

Met het opstellen van de begroting zullen we uiteraard op de situatie van dat moment acteren en afhankelijk van de keuzes de definitief benodigde middelen verder uitwerken. En ook na de vaststelling van de begroting zullen we vanzelfsprekend regelmatig de vinger aan de pols houden en waar nodig bijsturen. Zo is de verwachting dat onder andere de effecten van de Coronacrisis nog (veel) langer zullen duren en ook komende jaren financiële gevolgen met zich meebrengen.

Met deze voorjaarsnota willen we dan ook vooral richting geven en krijgen.

Dit perspectief is opgedeeld in een berekening van de actuele begrotingspositie en van de voorlopig berekende financiële effecten van de speerpunten.

Bij de actuele begrotingspositie is de vastgestelde Programmabegroting 2020-2023 als uitgangspunt gekozen. Verder is het structurele effect van de 1e berap en het financiële effect van de september- en decembercirculaire van het Gemeentefonds meegenomen. Voorts zijn ook de in de begroting opgenomen spaarbedragen (de begrote stortingen in de algemene reserve) in de beschikbare begrotingsruimte meegenomen. Dit, om een volledig beeld te geven. Tenslotte gaan wij bij de berekening van de begrotingsruimte er voorzichtigheidshalve van uit dat de taakstellende bezuiniging op de GR-en niet haalbaar is. In een memo hebben wij u onlangs hierover geïnformeerd. Via zienswijzen bij hun begrotingen en via de DB's en AB's zullen wij desondanks sturing blijven geven aan het terugdringen van de kostenstijgingen bij de GR-en.

Bij de financiële effecten van de speerpunten geven wij per speerpunt het totaalbedrag van de verwachte extra exploitatielasten. Daarbij vermelden wij nadrukkelijk dat het een inschatting is op basis van de huidige situatie en met de hier beschreven maatregelen. Zoals aangegeven is nog veel onzeker in deze tijd. Richting de verdere uitwerking in de begroting kunnen (nieuwe) ontwikkelingen ons nopen andere keuzes te maken.

Dit leidt tot het volgende meerjarenperspectief (bedragen x € 1.000).

	2021	2022	2023	2024
Bijstelling begrotingsruimte				
Uitkomst begroting (exclusief sociaal domein)	225	-57	121	121
a. Structureel effect 1e berap	-105	-105	-105	-105
b. algemene uitkering: circulaires september en december	401	490	359	359
c. inzet in begroting opgenomen spaarbedrag	691	431	820	820
d. heroverweging bezuiniging GR-en	-390	-390	-390	-390
Bijgestelde begrotingsruimte :	*822*	*369*	*805*	*805*
Ingeschatte exploitatiekosten speerpunten				
Speerpunt 1: Vergroening/verduurzaming kernen, werklocaties, gebieden	-535	-386	-347	-318
Speerpunt 2: Doorontwikkeling sociaal domein	-170	-170	-170	-170
Speerpunt 3: Kansongelijkheid verkleinen	-105	-105	-105	-105
Speerpunt 4: Economie, toerisme en regionale samenwerking	-140	-20	-20	-20
Speerpunt 5: Herwaardering publieke sector, stevig fundament bieden	-282	-234	-234	-282
Extra exploitatielasten speerpunten :	*-1.232*	*-915*	*-876*	*-895*
Verwachte begrotingsuitkomst inclusief speerpunten	**-410**	**-546**	**-71**	**-90**

We denken dat daarnaast nog het volgende bedrag aan investeringsgelden nodig is.

	2021	2022	2023	2024
Speerpunt 4: Economie, toerisme, regionale samenwerking	**-1.300**	**-1.700**	**-1.300**	**-1.300**

Met dit beeld zijn name in 2021 en 2022 nog tekorten. Om de ingezette lijn en beweging van de gemeente in de samenleving te kunnen realiseren zoals hierboven beschreven, willen we juist nu een impuls geven en kansen benutten. Uiteraard zorgen we ervoor dat we tot een structureel sluitende begroting komen.

Onze financiële positie is substantieel beter dan bij het opstellen van de begroting 2019 en 2020. Met name de resultaten van het sociaal domein en de positieve ontwikkelingen in de grondexploitaties zorgen voor een zeer gezonde reserve en daarmee een uitstekend weerstandsvermogen (4,9 conform de Jaarstukken 2019). De Algemene Reserve blijft (veel) hoger dan oorspronkelijk ingeschat. Ook voor 2020 en de komende jaren zijn de prognoses rondom het sociaal domein positief. Ook met de komende kosten rondom de uittreding van Laborijn blijft er een goed weerstandsvermogen over. Het is ons inziens dan ook verantwoord om incidenteel een klein deel van de algemene reserve te benutten om deze impulsen te geven.

Wij vragen dan ook ruimte van uw raad. Ruimte om impulsen te geven de komende jaren. Met incidentele inzet van de algemene reserve en versterking van de investeringen kunnen we dit realiseren. Vanzelfsprekend vanuit verantwoord financieren en goed rentmeesterschap. Mochten de ontwikkelingen, zoals eerder aangegeven, leiden tot een ander financieel perspectief, dan zullen we onze koers uiteraard bijstellen en nadere keuzes maken.

SPEERPUNTEN

Om met de kansen die deze crisis geeft - juist nu - de goede stappen te kunnen zetten, hebben we, zoals aangegeven, een aantal speerpunten benoemd. Deze speerpunten vloeien voort uit de verdere uitvoering van de opgaven in het coalitieprogramma en nieuwe ontwikkelingen in het licht van de kansen die we kunnen benutten. Om een goede afweging en vervolgens de goede keuzes te maken, hebben we deze speerpunten dan ook langs de lat gelegd van de verschillende dimensies voor brede welvaart. Op basis hiervan hebben we de lijst samengesteld op prioriteit. Uiteraard zijn hierin nog politieke keuzes te maken en zullen de panelen nog verschuiven, afhankelijk van de ontwikkelingen tijdens de huidige crisis. Niet alles kan. En niet alles is in beton gegoten. De uiteindelijke keuzes zullen, afhankelijk van de situatie op dat moment, in de begroting worden opgenomen. En ook daarna zullen we wendbaar en flexibel moeten inspelen op de veranderingen.

Wij geloven erin dat we, door kansen te benutten en de ingeslagen weg verder te ontwikkelen, de goede afwegingen maken. Zodat we goed uit de crisis komen en onze inwoners, bedrijven, verenigingen en organisaties ook voor de lange termijn kunnen bouwen op en aan onze brede welvaart.

Want uiteindelijk willen we voor de langere termijn, vanuit brede welvaart, een vooruitstrevende en aantrekkelijke gemeente zijn en blijven, waar inwoners:

- hier blijven en komen wonen in een omgeving met voldoende ruimte, cultuur en (recreatief) groen;
- zich prettig en veilig voelen;
- uitdagende banen kunnen vinden, bijvoorbeeld in een florerende maakindustrie;
- een leven lang kunnen blijven leren en ontwikkelen;
- mee kunnen (blijven) doen in een gezonde en duurzame leefomgeving.

Oude IJsselstreek is en blijft een uniek stukje Achterhoek dat je moet beleven en waar je deel van uitmaakt!

Speerpunten

Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is

Speerpunt 1: Vergroening en verduurzaming van onze kernen, werklocaties en gebieden

Verbinding in opgaven

Duurzaamheid geeft nieuwe energie
Flexibel wonen op maat
Een bloeiende economie
Een visie op onze omgeving
Meedoen aan onze samenleving

Onze opgave om energieneutraal te worden blijft onverminderd van kracht. De huidige crisis biedt juist nu extra kansen op het gebied van vergroening en verduurzaming. We raken ons iets bewuster van het effect van ons handelen op onze omgeving (er is bijvoorbeeld minder verkeer, minder uitstoot, minder lawaai). We zijn ons er bewuster van hoe mooi en bijzonder onze directe omgeving is. We zijn binnen 5 minuten buiten, we wonen in kleine kernen, we hebben veel ruimte om ons heen. Om dit te behouden en te versterken moeten we steviger investeren in energieneutraal worden, maar ook in het versterken van ons groen en woontevredenheid. Dit kunnen we alleen in samenwerking en samenhang met onze partners. Door de maatregelen in samenhang te zien, integreren we zowel verschillende opgaven uit het coalitieprogramma met elkaar en kunnen we ook een betere afweging maken vanuit de verschillende dimensies van de brede welvaart.

Prognose benodigde middelen
Om uitvoering te geven aan dit speerpunt met onderstaande maatregelen, verwachten we globaal in 2021 ruim € 500.000 aan exploitatiekosten nodig te hebben. De prognose voor de volgende jaren loopt van ruim € 380.000, aflopend naar € 300.000.

Maatregelen

➔ **Transitievisie warmte en wijkuitvoeringsplannen**
In de Achterhoek hebben we al in 2009 in het Akkoord van Groenlo gesignaleerd dat de overstap van fossiele energie naar duurzame energiebronnen belangrijk is; voor het klimaat en de toekomst van onze kinderen. We zien hierin echter ook duidelijk economische kansen voor de regio.

Eén van de opgaven uit het Klimaatakkoord is om van het aardgas af te gaan. We hebben tot 2050 de tijd, maar om daar te komen, moeten we nu aan de slag met deze warmtetransitie. De gemeenteraden moeten van het Rijk vóór eind 2021 een Transitievisie Warmte vaststellen (TVW). In de Transitievisie Warmte staat, onderbouwd, wanneer welke wijk van het gas afgaat. Naast de Transitievisie Warmte moeten we de komende jaren per wijk wijkuitvoeringsplannen maken.

Hierin wordt samen met bewoners per wijk bepaald welke alternatieve warmtebron geschikt is. De wijkuitvoeringsplannen kunnen we breder insteken door ook andere dimensies mee te nemen als woontevredenheid, maatschappelijke betrokkenheid en werkgelegenheid.

Samen met onder andere Wonion trekken we op in de Wijk van de Toekomst in Varsseveld. Daarnaast zien we de trend dat er steeds meer vanuit de lokale samenleving geïnvesteerd wordt in coöperatieve vormen om duurzaam opgewekte energie te realiseren (bijvoorbeeld via crowdfunding). Deze initiatieven zien we als één van de belangrijkste antwoorden om de opgave te realiseren en willen we dan ook waar nodig en mogelijk ondersteunen. Door meer lokaal met de samenleving op te pakken, benutten we kansen.

➔ Stimuleren woningbouw

Met het stimuleren van de woningbouw dragen we bij aan de versterking van verschillende dimensies als woontevredenheid, milieu, werk en subjectief welzijn. We zien juist nu kansen om meer woningen te bouwen voor starters en senioren. Hierbij kijken we ook naar onze eigen locaties. We zijn in 2020 al gestart met voorbereidingen op verschillende locaties. De kosten gaan voor de baten uit. We zullen voorbereidingskredieten beschikbaar moeten stellen, die vervolgens kunnen worden gedekt uit de inkomsten uit grondverkoop. Hier zit uiteraard wel een (klein) risico aan, mochten de inkomsten tegenvallen.

➔ Actieplan bomen erbij, laanbomenbeheer en ecologisch bermbeheer

Bomen zijn belangrijk voor een plattelandsgemeente als Oude IJsselstreek. Op dit moment wordt gewerkt aan de ‘visie op landschap, natuur en groene kernen’ maar ook aan het ‘actieplan bomen erbij’ (motie raad november 2019) en het nieuwe boombeheerplan. Met het actieplan realiseren we het planten van meer bomen voor en samen met onze inwoners. Het uitvoeren van een planmatig en cyclisch bomenbeheer zorgt vervolgens voor een duurzaam, veilig en gezond bomenbestand.
Vanuit de visie is tevens ecologisch bermbeheer als belangrijk speerpunt benoemd. Dit vraagt om een andere manier van beheer en uitvoeren van bermbeheer.

Hierin ligt een verbinding met vitaal platteland (milieu, werk), lokale ondernemers en de Oude IJsselstreek BV (werk en inkomen). Financieel kijken we ook naar de mogelijkheden met de Provincie, die ook meer bomen wil planten en leggen we verbinding met Staatsbosbeheer.

➔ Vervanging speeltoestellen

Speelruimte daagt uit tot ontmoeting en draagt daardoor bij aan de ontwikkeling van kinderen door sociale contacten en beweging. Kinderen spelen te weinig buiten. Met speelruimte kunnen we dit laagdrempelig en dichtbij stimuleren. En met effect op meerdere terreinen, als sociale binding, gezondheid, woontevredenheid en maatschappelijke betrokkenheid. Om speelruimte te behouden is het van belang hier investeringsruimte voor vrij te maken. Daarbij denken we na over de toekomstbestendigheid en manier waarop we speelruimte behouden en creëren.

➔ **Uitvoering visie op landschap**

In het najaar van 2020, vertraagd door corona maatregelen, wordt de visie op landschap, natuur en groene kernen vastgesteld door de gemeenteraad. De uitvoering van deze visie gaat daarna van start met meerdere acties om inwoners in de kernen te helpen met vergroenen en grondeigenaren te informeren over de mogelijkheden voor vergroening.

➔ **Vitaal platteland, aanspreekpunt agrariërs**

Al vele jaren zien we het aantal agrarische bedrijven afnemen en de blijvers qua omvang groeien. Ongeveer 80% van het oppervlak in het buitengebied kent een agrarisch gebruik. Een belangrijke sector die in beweging is heeft invloed op de uitstraling en vitaliteit van ons buitengebied. Door deel te nemen aan het regiodealproject faciliteren we (voormalige) landbouwers in hun wens om hun bedrijfsvoering toekomstbestendig in te richten, de bedrijfsvoering eventueel te verbreden of om op een verantwoorde wijze te kunnen stoppen. Dit past binnen de “Rode loper-aanpak” die we ook voor andere sectoren als de maakindustrie en toeristische ondernemers hanteren. Ook ligt er verbinding met meerdere ontwikkelingen: actieplan bomen erbij (ruilverkaveling), circulaire economie, milieu (onder andere stikstofproblematiek) en het versterken van de kwaliteit en vitaliteit van het buitengebied.

➔ **Co-financiering leaderprojecten platteland**

In onze begroting is geen specifiek geld beschikbaar gesteld voor Leaderprojecten. Als er een goed plan is, vinden we binnen de bestaande middelen het geld ervoor. We kunnen en willen zelf een afweging maken of een bijdrage gerechtvaardigd is. Dit lukt prima voor projecten die lokaal of beperkt grensoverstijgend zijn. Voor grotere gemeenteoverstijgende projecten is het moeilijk financiering vinden terwijl deze projecten zeker ook sympathie hadden, bijdragen aan de ontwikkeling van het platteland en er bereidheid was deze projecten te co-financieren.

Programma 2: Een leefbare gemeente

SPEERPUNT 2: DOORONTWIKKELING SOCIAAL DOMEIN

Verbinding in opgaven — *Meedoen aan onze samenleving*
Een leven lang leren
Een bloeiende economie

Door de Decentralisaties in het Sociaal Domein ervaren we van dichtbij waar onze inwoners mee te maken krijgen en wanneer zij daarbij hulp nodig hebben van de gemeente. We zien wat er goed gaat, en waar het beter moet.
We sleutelen aan de Transformatie van het Sociaal Domein door te normaliseren, voorkomen en samenwerken/innoveren. Er zijn al belangrijke stappen voorwaarts gezet, en daar gaan we in 2021 'gewoon' mee verder. We willen in 2021 integrale verbanden leggen vanuit de Brede Welvaartsgedachte. Er zijn binnen het sociaal domein veel ontwikkelingen gaande, vanuit onze visie en verbreding van de Kwaliteitsslag. We werken naar een nieuwe uitvoering Participatiewet, er komt een nieuw beleidsplan Schuldhulpverlening, de nieuwe Wet Inburgering treedt in 2021 in werking, we zijn bezig met het versterken van de sociale basis en zijn analoog aan de transformatie van de uitvoering van de Jeugdwet ook bezig met transformatie van de Wmo. Veel ontwikkelingen die in meer of mindere mate in verbinding staan met elkaar. En die bijdragen aan veel verschillende dimensies, van werk en inkomen, sociale contacten, subjectief welzijn, maatschappelijke betrokkenheid tot woontevredenheid. Dit vraagt om de totale scope in brede zin ook opnieuw te bezien: komen we nog wel toe met de hoeveelheid mensen die we op korte en lange termijn nodig hebben. Wat hebben we nodig en hoe verhouden de verschillende onderdelen zich tot elkaar? Waar kan het in samenhang of beter apart georganiseerd? De benodigde capaciteit zit op verschillende terreinen: beleidscapaciteit, uitvoeringscapaciteit, projectcapaciteit, inkoop/geleverde capaciteit via externe partijen.

Prognose benodigde middelen
Om uitvoering te geven aan de speerpunten met onderstaande maatregelen, verwachten we op basis van de huidige inzichten circa € 170.000 structureel jaarlijks nodig te hebben. Dit is vooral gebaseerd op extra uitvoeringskosten. De processen rondom de verschillende beleidsprocessen lopen nog, of moeten nog vorm krijgen. Afhankelijk van het beleid en de keuzes hierin, kunnen hier uiteraard nog financiële effecten uit voortkomen.

Maatregelen

➔ **Schuldhulpverlening**
Conform de startnotitie zal er de komende jaren ingezet worden op vroegsignalering/preventie, nazorg en een kwaliteitsverbetering van de dienstverlening. De basis moet op orde, met meer integrale ondersteuning van de inwoners.

➔ **Nieuwe wet inburgering**
De nieuwe Wet inburgering vraagt om een andere manier van werken, breder dan nu. De startnotitie die in de raad is aangeboden, geeft hier de contouren van aan.

➔ **Herijking sociale basis**
De 10 ankerpunten uit de startnotitie geven op hoofdlijnen aan wat we gaan doen. Dit wordt verder ingekleurd in de bouwstenennota.

➔ **Nieuwe uitvoering Participatiewet**
De vastgestelde visie op de uitvoering van de Participatiewet wordt vertaald naar een geheel vernieuwende manier van uitvoeren. Iedereen heeft recht op werk wordt het basisuitgangspunt. Binnen de in 2020 nog op te richten sociale BV Oude IJsselstreek hebben inwoners recht op werk en een arbeidscontract.

➔ **Nieuwe uitvoering Wmo**
Analoog aan de transformatie van de uitvoering van de Jeugdwet zal nog in 2020 een transformatievoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Waarin evenals bij de Jeugdwet gekeken wordt waar de uitvoering voor inwoners het meest effectief is en dat de inwoner zich altijd op de juiste plaats meldt en waar ontschotting tussen wetgevingen maximaal wordt toegepast. Hierbij hoort ook dat inwoners zelf verantwoordelijk zijn en het recht hebben om hun eigen plan te maken. We stimuleren de eigen verantwoordelijkheid en de collectieve verantwoordelijkheid en laten ons daarin graag uitdagen door onze inwoners (right to challenge).

Daarnaast bereiden we ons voor op de decentralisatie beschermd wonen, die (conform de huidige informatie) op 1 januari 2022 ingaat. In voorbereiding hierop is inmiddels het regionaal voorstel voor implementatie aangenomen. In 2020 wordt dit verder uitgewerkt in een lokaal implementatietraject.

➔ **Positieve Gezondheid**
Door de Coronacrisis hebben we gemerkt dat gezondheid onomstotelijk op plaats 1 staat. We weten nog niet hoe de wereld er nà de Coronacrisis uit komt te zien, maar vanuit de gedachten van Positieve Gezondheid (het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven) en Brede Welvaart moeten we zoeken naar nieuwe manieren om voor diverse groepen inwoners een toegankelijke en vriendelijke gemeente te zijn. Bijvoorbeeld in relatie tot dementie.

➔ **Nieuwe manier van inkoop**
We willen langdurig invulling geven aan de wens om verder te innoveren in Oude IJsselstreek per 2021. Met partners worden afspraken gemaakt die bijdragen aan de uitgangspunten normaliseren, voorkomen, innoveren en samenwerken. Door aanbesteding/subsidietrajecten uit te schrijven willen we de beste partners voor de gemeente en haar inwoners selecteren. Een belangrijke randvoorwaarde is dat deze partners goed aansluiten bij de lokale toegang.

➔ **Overige ontwikkelingen**
Voor het jaar 2021 zijn er subsidieaanvragen voor accommodatiekostensubsidie vanuit de regeling welzijn, cultuur en sport gedaan. De komende periode zullen we de aanvragen beoordelen. Bij een positieve beoordeling, nemen we de aanvragen in de begroting op.

Programma 3: De werkende gemeente

SPEERPUNT 3: KANSONGELIJKHEID VERKLEINEN

Verbinding in opgaven

Meedoen aan onze samenleving
Een leven lang leren
Een bloeiende economie
Duurzaamheid geeft nieuwe energie

Met de huidige crisis zien we (opnieuw) dat vooral de meest kwetsbare mensen als eerste de klappen opvangen. Denk aan de ZZP-ers, mensen met tijdelijke (of 0-uren) contracten, maar ook de ouderen en mensen met een beperking die geen bezoek mogen ontvangen. Ook de kwetsbare groep kinderen wordt hierdoor geraakt; door de crisis en onderwijs op afstand werd de achterstand van een toch al kwetsbare groep nog groter.

Ook los van de crisis zien we dat tegenstellingen groeien. Dit zie je in Oude IJsselstreek ook terug. We zijn gemiddeld gezien ongezonder, leven korter, hebben meer achterstanden in ontwikkeling, meer flexbanen, enzovoort. Dit geeft een grotere kansongelijkheid. Met alle gevolgen van dien.

Het is duidelijk dat ook het onderwijsveld er door de crisis anders uit gaat zien. Hoe willen we onze kinderen, leerlingen, studenten opvoeden, scholen, klaar maken voor de toekomst. We hebben in de afgelopen periode kostbare lessen geleerd over hybride leren en wat we online kunnen incorporeren in ons “normale” systeem. Effecten op de kwaliteit van het onderwijs, het imago van de school en de gevolgen voor de identiteitsbeleving zullen de komende periode duidelijker worden. De toenemende kansenongelijkheid zal een extra appel doen op het onderwijs, kinderopvang en de ondersteuning.

Door op verschillende terreinen in te zetten, beginnend vanaf de jeugd, proberen we de kansongelijkheid te verkleinen. Door ook anders te kijken naar kwetsbaarheid: wat is ‘normaal’? Voorkomen en normaliseren verkleint de kansongelijkheid en kan op veel fronten winst opleveren: in werk en inkomen, sociale contacten, onderwijs, maatschappelijke betrokkenheid, maar ook op het subjectieve welzijn en gezondheid.

Prognose benodigde middelen
Om uitvoering te geven aan dit speerpunt met onderstaande maatregelen, verwachten we jaarlijks ruim € 100.000 nodig te hebben.

Maatregelen

➔ **Uitvoering Integraal Huisvestingsplan**
De uitvoering van het Integrale Huisvestingsplan (2019) is voor de komende jaren een belangrijke pijler. Door de ontwikkelingen en de behoefte om ook hier breder te kijken dan alleen de technische aspecten, ontstaan nieuwe inzichten die naar verwachting het IHP moeten corrigeren. Zoals bijvoorbeeld de duurzaamheids-discussie en de keuzes rondom Gendringen. Financieel zijn de gevolgen van de coronacrisis op bijvoorbeeld de investeringsbedragen en de marktprijzen momenteel volstrekt onbekend (risico).

➔ Opgave onderwijs en kinderopvang

De drie uitgangspunten die centraal staan binnen de transformaties van de participatiewet, de jeugdzorg en de WMO, zullen ook binnen het onderwijsveld en kinderopvang invulling gaan krijgen:

- Normaliseren; wij willen het vermogen van mensen bevorderen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in hun eigen ontwikkeling om mee te kunnen blijven doen en inzetbaar te blijven in de arbeidsmarkt.
- Voorkomen; We willen een doorgaande leer- en leefomgeving creëren waar elk bewoner optimaal kan leren, ongeacht de culturele achtergrond, status, taal, inkomen, talenten en beperkingen, om daarmee te voorkomen dat de ontwikkeling van deze mensen onvoldoende wordt ondersteund.
- Innoveren/Samenwerken; wij zoeken naar samenwerking met het onderwijs, kinderopvang en ondersteuning om samen te innoveren en een doorlopend onderwijsaanbod te kunnen aanbieden dat dekkend is voor de vraag en onze inwoners helpt om “een leven lang” zelfstandig en wendbaar te zijn op de arbeidsmarkt. Inclusief denken is wat ons betreft de sleutel.

Onderwijs, kinderopvang en gemeenten hebben elkaar nodig om hun maatschappelijke opdracht goed uit te kunnen voeren. Zeker op het gebied van preventie kunnen ze niet zonder elkaar. Onderwijs is ook de plaats waar alle jeugdigen én veel ouders bereikt kunnen worden. Een gezamenlijke taal en het gezamenlijk uitwerken van de hierboven genoemde begrippen is daarbij essentieel.

➔ Inclusief onderwijs

Elk kind heeft het recht om zich zo volledig mogelijk te ontwikkelen en te ontplooien. Daarvoor is het nodig om naar het kind de kijken als kind. Niet alleen vanuit het perspectief van het onderwijs, of vanuit het perspectief van jeugdzorg, maar juist in samenhang, waarbij verschillen aanvaard en gevierd worden, elk kind gelijkwaardige kansen krijgt en hun eigen kracht versterkt wordt. Dat is inclusief onderwijs. Hiervoor is het nodig dat de gemeente een verbindende rol gaat spelen bij de ontwikkeling van onderwijs, welzijn en zorg inclusief vroegsignalering en preventieve aanpak. We zien daar kansen om te werken aan het versterken van de eigen kracht van onze leerlingen en het sociale netwerk van kinderen en ouders. Via inclusief onderwijs willen we kinderen en jongeren naar vermogen mee laten doen, laten participeren. Daarom willen we normaliseren, ontzorgen en niet onnodig medicaliseren.

➔ Onderwijs en Arbeidsmarktbeleid

Graag onderzoeken we aan de thematafel Onderwijs en Arbeidsmarktbeleid hoe we samen met collega-gemeenten en de strategische partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs deze nieuwe opgave vorm kunnen geven en specifiek kunnen maken voor onze gemeente. Hierbij willen we als gemeente maximaal investeren in de wendbaarheid en mentale veerkracht van onze werknemers om hiermee de bedrijven in onze regio maximaal te kunnen bedienen.

➔ Jeugdbeleid / kansongelijkheid jeugd en onderwijs

Vanuit het jeugdbeleid is er altijd veel aandacht voor kwetsbare kinderen. Tijdens deze crisis, is juist deze doelgroep extra kwetsbaar. Er is dan ook extra inzet op het vinden van en het extra ondersteuning bieden aan kwetsbare kinderen. Waarin we nu nog nadrukkelijker ook de invalshoek vanuit het onderwijs en de samenhang en verbinding tussen het onderwijs en de jeugdzorg leggen. Deze invalshoek willen we doorzetten in een integrale beleidslijn. Deze lijn sluit naadloos aan op onze visie op inclusief onderwijs en sluit aan bij het normaliseren en voorkomen, zoals bij bijvoorbeeld Buurtzorg Jong en andere ontwikkelingen in het Sociaal Domein.

➔ Preventieve aanpak leerplicht

De pilot van curatief naar preventief is voortvarend ingezet in het Voortgezet Onderwijs (VO). Inmiddels hebben ook enkele Primair Onderwijsinstellingen (PO) hulp en ondersteuning gevraagd. Met deze aanpak ontstaat er een nauwere samenwerking tussen de scholen, jeugdzorg en de gemeente, waardoor we samen de ontwikkelingen bij jongeren individueel zo goed mogelijk kunnen faciliteren.
De voorlopige resultaten lijken succesvol en kunnen tot een concreet plan van aanpak leiden om deze werkwijze zo veel mogelijk binnen de gemeente in te zetten.

➔ Leerlingenvervoer

We stellen een nieuwe verordening leerlingenvervoer op. Deze is onderdeel van de visie op inclusief onderwijs (voorkomen en normaliseren) waarbij in het onderwijs onderzocht wordt in hoeverre er meer verwacht mag en kan worden van ouders als het gaat om vervoer van en naar school. Meer lokaal aanbod van onderwijsvormen zou dat mogelijk kunnen maken.

➔ Laaggeletterdheid

Samen met de Achterhoekse gemeenten stellen we een regionaal beleidsplan op om de laaggeletterdheid in de regio te bestrijden. Deze vertalen we naar een lokale uitvoeringsagenda, in aansluiting op de uitkomsten van de expertmeeting laaggeletterdheid die we eerder in onze gemeente hebben gehouden. Nog in 2020 sluiten we in lijn met de lokale uitvoeringsagenda, een meerjarenovereenkomst af met Bibliotheek Achterhoekse Poort. Bovendien sluiten de kaders en acties aan bij de ontwikkelingen in het brede sociale domein, waaronder de nieuwe uitvoering van de Participatiewet, de veranderopgave inburgering en de doorontwikkeling van de samenwerking met lokale partners in de sociale basis.

➔ Creëren doelgroepbanen

Als werkgever gemeente OIJ gaan we steeds meer toe naar een organisatie met hoogopgeleiden. Vanuit de inclusieve maatschappij willen we een zo breed mogelijke afspiegeling in onze organisatie. En niet alleen door mensen te detacheren (zoals bij de buitendienst), maar mensen die in doelgroepenregister zitten in dienst nemen. Dit sluit onder andere naadloos aan bij de gedachte van Meedoen Werkt!.

SPEERPUNT 4: VERSTERKEN INNOVATIEKRACHT EN IMPULS ECONOMIE

Verbinding in opgaven

Meedoen aan onze samenleving
Een leven lang leren
Een bloeiende economie
Duurzaamheid geeft nieuwe energie
Over onze grenzen heen kijken
Flexibel wonen op maat

De economie bevond zich de afgelopen periode in een hoogconjunctuur, waarbij vooral de in onze gemeente sterk aanwezige smart industry opviel. Niet voor niets groeide de werkgelegenheid, met Varsseveld als absolute uitschieter. Daar groeide de werkgelegenheid in vrijwel alle sectoren: van industrie en logistiek tot zorg en dienstverlenging. Het devies voor veel ondernemers in onze gemeente is: lokaal ontwikkelen en produceren om landelijk en internationaal aan de top actief te zijn. In dat opzicht brengt de globalisering veel kansen. We zien dat de succesvolle bedrijven zo succesvol zijn, omdat zij uitgaan van een drie-eenheid: innovatie, duurzaamheid en goed personeelsbeleid waar jong en oud en de boven- en onderkant van de arbeidsmarkt kansen krijgen. We moeten de ondernemers daarom de kwalitatieve ruimte geven om zich verder te kunnen ontwikkelen op toekomstbestendige bedrijventerreinen.

Toch zijn er ook uitdagingen, omdat de wereldeconomie snel aan het veranderen is. Dat vraagt niet alleen om een leven lang leren, maar ook het belang van duurzaamheid neemt toe. En met de coronacrisis wordt duidelijk dat een lokaal of regionaal netwerk voor de leefbaarheid en economische dynamiek misschien wel belangrijker is dan een handelspartner aan de andere kant van de wereld.

In aanvulling op de al genoemde drie-eenheid is een sterkere inzet op energie, toerisme en (Eu)regionale samenwerking verstandig. Dit waren al belangrijke zaken uit het Coalitieprogramma en zetten we door. Door de toeristische en recreatieve sector aantrekkelijker te maken, geeft dit een belangrijk impuls op vele terreinen. We behouden onze groene omgeving en versterken de economie, maar ook de woontevredenheid, gezondheid en maatschappelijk welbevinden van onze inwoners. Onze kracht zit in de kleinschaligheid en in onze brede welvaart. We willen de vierde plek immers behouden. Die vierde plek kunnen we alleen behouden door regionaal en Euregionaal op te treden. Denk aan het gastheerschap van Ring van IJzersteden en onze inzet bij de thematafels.

Vanuit dit oogpunt willen we de innovatiekracht in onze gemeente versterken en een impuls geven aan de economie. Die impuls is ook bedoeld om de bouwsector in coronatijd vlot te trekken. Daardoor komen de juiste en duurzame woningen voor de juiste doelgroepen bij. Dat levert werkgelegenheid op, geeft bijvoorbeeld jongeren de kans om zich hier in een groene omgeving te vestigen en draagt uiteindelijk bij aan de leefbaarheid. Het uiteindelijke doel is om de economie robuuster te maken zodat we sterker uit de coronacrisis komen.

Prognose benodigde middelen
Om uitvoering te geven aan dit speerpunt met onderstaande maatregelen, verwachten we in 2021 € 140.000 extra uit te geven. De jaren erna is nog circa € 20.000 benodigd. Daarnaast willen we jaarlijks circa € 1,3 tot €1,7 mln extra investeren voor het versterken van de economie, door onder andere de revitalisering van bedrijventerreinen.

Maatregelen

➔ **Inzet op bedrijventerreinen**

Een goed vestigingsklimaat voor bedrijven is van belang om de economische dynamiek ruimte te bieden. Onderdeel daarvan is het hebben van kwalitatief goede bedrijventerreinen. We zullen hierbij de drie pijlers van de provincie, duurzaam & gezond, sociaaleconomisch en fysiek-ruimtelijk, gebruiken om ze toekomstbestendig te maken.Voor de komende periode gaan we volop aan de slag met de ontwikkeling van Hofskamp III en het revitaliseren van bestaande bedrijfsterreinen. Onze bedrijventerreinen liggen er best goed bij, maar we kunnen meer doen rondom duurzaamheid, milieu, vernatting, hittestress, enzovoort.

➔ **Innovatieve economische ontwikkelingen in relatie tot duurzaamheid**

Vanuit de innovatieve economische ontwikkelingen, in relatie tot de duurzaamheidsdoelstellingen die we als overheid hebben gesteld en de invulling van de toekomstvisie, ontstaan er nieuwe ideeën. Zo is er eind 2019 een inspiratiesessie geweest rondom waterstof als duurzame energiebron. Naar aanleiding hiervan verkennen we de mogelijkheden van waterstofproductie als alternatieve duurzame energie, naast bijvoorbeeld zonne- en windenergie. Hiervoor wordt een quick scan naar de haalbaarheid van waterstof uitgevoerd. Afhankelijk van de uitkomsten zou dit kunnen leiden tot een Energy Valley waarbij we in ons gebied verschillende vormen van duurzame energie initiëren en combineren.

➔ **Impulsprogramma economie en wonen**

Als gevolg van de coronacrisis zal de laagconjunctuur ons eerder, en dieper treffen. Daarom willen we extra structuurmaatregelen nemen/ze langer inzetten/eerder inzetten (of alle drie). We moeten ervoor zorgen dat de motor niet helemaal stilvalt. Het is nu heuvelop rijden, in dus moeten we extra gas geven. Door investeringen vooruit te halen kunnen we anticyclisch investeren. Door bijvoorbeeld onze eigen bouwgronden slim in te zetten en de opbrengsten op andere plekken in te zetten. Of door te kijken naar duurzaam bouwen van wooncontingenten. Dit levert direct (bouwbedrijven) en indirect (toeleveranciers, timmerfabrieken, enzovoort) werkgelegenheid op. Waarbij niet winstmaximalisatie het doel is, maar een goede afweging tussen de verschillende dimensies. Het rapport van de Universiteit van Wageningen met een beeld van Nederland in 2120, waarbij aantrekkelijke woongebieden in Oost-Nederland geprojecteerd zijn, is hierbij een inspiratiebron om te komen tot vernieuwende ideeën.

➔ **Versterken toeristische sector**

Door versterking van de toeristische sector werken we niet alleen aan een leefbare en groene gemeente, maar creëren we ook werkgelegenheid en bieden we kansen voor praktisch opgeleide mensen en de kwetsbare doelgroep. Met het opstellen van een uitvoeringsplan op basis van de Beleidsnotitie Toerisme en Recreatie 2020-2024, zetten we in op onder andere:

- Inzet op kansrijke doelgroepen (door marketing)
- Vergroten waterbeleving langs de Oude IJssel
- Verstevigen van onze parels/toeristische kerngebieden

➔ Gastheerschap Ring van Ijzersteden

We zorgen er voor dat we de regionale ijzer- en smeedcultuur in stand houden en willen de innovatieve geest laten bloeien in deze en volgende generaties. Voor de jaarvergadering van de Ring van Europese IJzersteden zijn we gastheer in het jaar 2021. Dat biedt kansen! Voor ondernemers, voor de cultuur, voor het onderwijs en voor het toerisme. Dit is ook het moment om de gemeente Oude IJsselstreek internationaal wat meer bekendheid te geven en te laten zien waar de gemeente Oude IJsselstreek en haar regio trots op kan en mag zijn.

➔ Internationale samenwerking

We willen de potentie van onze samenwerking en verbinding met Duitsland breder verkennen dan nu het geval is, door onder andere de mogelijkheden voor een concreet programma voor de grensproblematiek te verkennen. Daarnaast inventariseren we welke kansen de Interreg6 biedt voor ons als gemeente, voor de Regio Achterhoek en voor het eventuele uitvoeringsprogramma grensgemeenten.

Programma 4/5: De dienstverlenende gemeente en bedrijfsvoering

SPEERPUNT 5: HERWAARDERING PUBLIEKE SECTOR; EEN STEVIG FUNDAMENT BIEDEN

Verbinding in alle opgaven

Door onze dienstverlening en bedrijfsvoering te versterken, in lijn met de ingezette koers, zijn we in staat zijn ook daadwerkelijk invulling te geven aan onze doelstellingen en speerpunten. We kunnen verandering alleen realiseren als dit ook goed ondersteund wordt in de processen.

Prognose benodigde middelen
Om uitvoering te geven aan dit speerpunt met onderstaande maatregelen, verwachten we jaarlijks rond de € 230.000 tot € 280.000 nodig te hebben.

Maatregelen

➔ **Interne beheersing**
Met ingang van het boekjaar 2021 geeft het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording over de jaarstukken. Een bepaalde mate van verantwoording over, in elk geval de rechtmatigheid van, het handelen van de organisatie is daarmee vereist. Dat is een verplichting en een uitdaging. Een uitdaging om dit te organiseren vanuit de bedoeling en onze werkwijze, die tegelijkertijd vanuit de ‘accountantsbril’ niet altijd even makkelijk is.

➔ **Capaciteit**
Om vanuit onze visie de beweging volop in te kunnen zetten, alsook om de continuïteit van de primaire processen, de veiligheid te waarborgen en goede ondersteuning te bieden aan de organisatie, is op bepaalde plekken capaciteit benodigd. Dit speelt bij onder andere de facilitaire ondersteuning, de GEO-basisregistratie, verbeteren en gebruik Informatie Beheer Openbare Ruimte (BOR).

➔ **Samenwerken werkt (digitaal werken)**
De corona crisis heeft de noodzaak van digitaal werken bevestigd en in een versnelling gebracht. Zonder versnelde uitrol kunnen veel collega's niet of minder goed hun werk doen Een groot gedeelte van de organisatie stemt nu af via beeldbellen in Microsoft Teams. Binnen de organisatie gaat dat prima, de communicatie met inwoners en samenwerkingspartners is nog een behoorlijke uitdaging. Het is daarom van belang om zo snel mogelijk het digitaal werken versneld te implementeren.

➔ **Herijken aanbestedingsbeleid**
Om aan te sluiten bij de huidige ontwikkelingen, de beweging die we in gang zetten en de impulsen die we willen geven, is nu het moment om vanuit de bredere bril opnieuw te kijken naar ons aanbestedingsbeleid.

➔ **Datalab GO**
Het Datalab loopt (voorheen PMIA). Juist data worden steeds belangrijker om ons te helpen om vanuit de verschillende dimensies afwegingen te maken. Door gebruik te maken van de virtuele netwerksamenwerking en de mensen die goed zijn in nadenken over data en wat je ermee kan doen, kunnen we veel winst behalen. Zoals bijvoorbeeld in de opgaven rondom energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie.

➔ **Professionaliseren Lokale Omroep (regio 8)**
De lokale omroep Regio8 heeft zich ontwikkeld tot een professionele publieke omroep met nauwe banden met de andere lokale omroepen, de provinciale Omroep Gelderland, de nationale omroep en regionale omroepen in de Duitse Grensstreek. Een levensvatbare lokale omroep is van belang voor het publieke media-aanbod en de controle van het democratisch bestel.

➔ **Structurele dekking CLM**
Het team Contract en Leveranciers Management is een regionaal werkend team dat het contractmanagement voert en de inkoop uitvoert van de regionale contracten in de Jeugdzorg en de WMO. Na een uitgebreide regionale evaluatie is besloten dit team structureel in te zetten voor de regionale opgaven samen met de lokale contractmanagers en inkopers.

➔ **Vitaliteit**
Vitaliteit van onze inwoners vinden we belangrijk. Dit geldt ook voor onze eigen medewerkers. Juist nu thuiswerken een belangrijk onderdeel van ons werk is geworden en waarschijnlijk ook blijft, is extra aandacht voor vitaliteit van onze eigen medewerkers van belang. Een driejaarlijks vitaliteitsonderzoek is hier onderdeel van.

Financiële paragraaf

Financieel perspectief

Hieronder geven wij het overzicht van de financiële effecten per maatregel van de verschillende speerpunten. Het betreft die maatregelen, waarvan wordt verwacht dat daarvoor extra middelen nodig zijn. Hierbij tekenen wij nadrukkelijk aan dat het een inschatting van dit moment is. Bij de begroting kan, op grond van de nadere uitwerking blijken dat het bedrag moet worden aangepast. Hetzelfde geldt voor de maatregelen die niet in dit overzicht zijn opgenomen. Daarvan wordt op dit moment er vanuit gegaan dat hiervoor binnen de begroting voldoende middelen aanwezig zijn.

Overzicht extra exploitatielasten per maatregel

Pr.	Opg.	Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Speerpunt 1: Vergroening/verduurzaming kernen, werklocaties, gebieden						
1	8	Stimuleren woningbouw/snippergroen	-100	-25	0	0
1	10	Actieplan bomen erbij	-50	-50	-50	-50
1	10	Laanbomenbeheer	-175	-186	-197	-208
1	10	Start ecologisch bermbeheer (aanschaf wagen)	-10	-10	-10	-10
1	10	Vervanging afgekeurde speeltoestellen	-85	PM	PM	PM
1	10	Uitvoeringsbudget visie op landschap	-50	-50	-50	-50
1	10	Vitaal platteland, aanspreekpunt agrariërs	-40	-40	-40	0
1	10	Cofinanciering Leader projecten	-25	-25	0	0
		Totaal speerpunt 1 :	-535	-386	-347	-318
Speerpunt 2: Doorontwikkeling sociaal domein						
2	1	Kwalitatieve uitvoering schuldhulpverlening	-120	-120	-120	-120
2	1	Uitvoering nieuwe wet Inburgering	-50	-50	-50	-50
		Totaal speerpunt 2 :	-170	-170	-170	-170
Speerpunt 3: Kansongelijkheid verkleinen						
2	1	Creëren doelgroep banen	-105	-105	-105	-105
		Totaal speerpunt 3 :	-105	-105	-105	-105
Speerpunt 4: Economie, toerisme en regionale samenwerking						
3	3	Impulsprogramma economie	-100	0	0	0
3	3	Versterken toeristische sector	-40	-20	-20	-20
		Totaal speerpunt 4 :	-140	-20	-20	-20
Speerpunt 5: Herwaardering publieke sector, stevig fundament bieden						
5	10	Structurele versterking interne behersing (+ ICS)	-70	-70	-70	-70
5	10	Verbeteren coördinatie GEO basisregistraties	-14	-14	-14	-14
2	1	Professionalisering lokale omroep	-29	-29	-29	-29
2	1	Structurele financiering CLM	-122	-122	-122	-122
5	10	Vitaliteitsonderzoek	-48			-48
		Totaal speerpunt 5 :	-282	-234	-234	-282
		TOTAAL :	**-1.232**	**-915**	**-876**	**-895**

Overzicht investeringen

Pr.	Opg.	Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Speerpunt 4: Economie, toerisme en regionale samenwerking						
3	3	Inzet op bedrijventerreinen	-800	-1.300	-1.300	-1.300
3	3	Innovatiekracht regio en bedrijven (waterstofprod.)	-500			
3	3	Impulsprogramma economie		-400		
		Totaal investeringen speerpunt 4 :	-1.300	-1.700	-1.300	-1.300

Deze investeringen komen bovenop de hiervoor genoemde exploitatielasten. In de exploitatielasten is hiermee nog niet (in de vorm van kapitaallasten) rekening gehouden.

Totaal financieel overzicht

Eerder in deze voorjaarsnota is dit financiële perspectief al zichtbaar gemaakt. Voor de volledigheid, is het overzicht ook hier opgenomen.

Exploitatielasten

	2021	2022	2023	2024
Bijstelling begrotingsruimte				
Uitkomst begroting (exclusief sociaal domein)	225	-57	121	121
a. Structureel effect 1e berap	-105	-105	-105	-105
b. algemene uitkering: circulaires september en december	401	490	359	359
c. inzet in begroting opgenomen spaarbedrag	691	431	820	820
d. heroverweging bezuiniging GR-en	-390	-390	-390	-390
Bijgestelde begrotingsruimte :	*822*	*369*	*805*	*805*
Ingeschatte exploitatiekosten speerpunten				
Speerpunt 1: Vergroening/verduurzaming kernen, werklocaties, gebieden	-535	-386	-347	-318
Speerpunt 2: Doorontwikkeling sociaal domein	-170	-170	-170	-170
Speerpunt 3: Kansongelijkheid verkleinen	-105	-105	-105	-105
Speerpunt 4: Economie, toerisme en regionale samenwerking	-140	-20	-20	-20
Speerpunt 5: Herwaardering publieke sector, stevig fundament bieden	-282	-234	-234	-282
Extra exploitatielasten speerpunten :	*-1.232*	*-915*	*-876*	*-895*
Verwachte begrotingsuitkomst inclusief speerpunten	**-410**	**-546**	**-71**	**-90**

Investeringen

	2021	2022	2023	2024
Speerpunt 4: Economie, toerisme, regionale samenwerking	-1.300	-1.700	-1.300	-1.300

Risico's en verwachtingen

Er is sprake van een aantal ontwikkelingen waarvan het financiële effect op dit moment nog niet is in te schatten. Deze maken daarom nog geen onderdeel uit van deze voorjaarsnota.

- *Meicirculaire 2020*
  Op het moment dat deze voorjaarsnota aan de raad is gezonden, is de Meicirculaire 2020 van het Gemeentefonds nog niet verschenen. De uitkomst kan het financiële perspectief vaak behoorlijk beïnvloeden. De verschijningsdatum van de circulaire is in het algemeen in de laatste week van mei. Zo snel mogelijk nadat we deze hebben ontvangen, zullen wij de uitkomst daarvan voor onze begroting met de raad delen.

- *Herijking Gemeentefonds*
  Zoals bekend is de invoering van het nieuwe verdeelmodel van het Gemeentefonds met een jaar uitgesteld tot 1 januari 2022. De VNG heeft er bij het Rijk op aangedrongen dat de uitkomsten daarvan uiterlijk in december van dit jaar duidelijk zijn voor de gemeenten. Dit is van belang om tijdig hierop te kunnen anticiperen.
  De eerste signalen duiden erop dat plattelandsgemeenten door de herijking negatief worden geraakt in hun financieel perspectief.

- *Algemene uitkering en de trap-op-trap-af systematiek*
  De omvang van het Gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Doordat de afgelopen jaren bij het Rijk sprake is van een onderbesteding, leidt dit tot een lagere uitkering bij gemeenten. En meestal is dat pas achteraf zeker. Dat maakt het begroten en het sturen daarop heel lastig. Gemeenten dringen al langer erop aan deze systematiek tegen opnieuw te bezien.
  Dit jaar speelt dit temeer, omdat de verwachting is dat door alle (terechte) aandacht voor de coronacrisis het Rijk op andere onderdelen van de rijksbegroting minder gaat uitvoeren. De extra uitgaven van het Rijk tellen niet mee in de trap-op-trap-af methode, de eventuele lagere uitgaven op de rest van de begroting tellen hierin wel mee.
  Samen met een groot aantal andere gemeenten uit onze provincie hebben wij hiervoor aandacht gevraagd bij de minister.

- *Gevolgen coronacrisis*
  Deze crisis heeft onmiskenbaar gevolgen op de samenleving als geheel. Alle sectoren worden hierdoor op een of andere wijze geraakt. En de verwachting is dat dit ook nog wel enige tijd zal duren. Het is nog onduidelijk wat dit uiteindelijk zal betekenen voor onze begroting. Al enige tijd zijn er gesprekken gaande met het Rijk om de financiële effecten te compenseren. Of dat ook geldt voor de langere termijn is daarbij de vraag.
  De crisis heeft ook gevolgen voor de economie. De verwachte recessie zal de inwoners en bedrijven in onze gemeente raken. Ook die effecten en zeker de omvang daarvan, zijn op dit moment nog onbekend.

Algemene reserve en leningenportefeuille

Algemene reserve

Op basis van de Jaarstukken 2019 heeft de algemene reserve een omvang van € 23,8 miljoen. De totale risico's hebben een omvang van € 5,1 miljoen. Het weerstandsvermogen is berekend op 4,9. Voor alle duidelijkheid: bij de berekening van het weerstandsvermogen wordt ook een bedrag van € 1 miljoen aan stille reserve meegenomen.

De omvang van de reserve is met name door het gunstige resultaat van het sociaal domein en positieve effect van de grondexploitaties over 2019 groter dan eerder aangenomen. Dit gunstige resultaat werkt ook door naar 2020, zodat ook dit jaar er vanuit het sociaal domein naar verwachting geen beroep op de algemene reserve wordt gedaan.

Conclusie is dat de algemene reserve en daarmee het weerstandsvermogen als zeer goed kan worden bestempeld. Dat blijkt bijvoorbeeld ook uit de beoordeling die de provincie jaarlijks geeft. Een weerstandsvermogen van meer dan 1,0 leidt tot indeling in de hoogste categorie.

Uit het voorgaande is af te leiden dat de verhouding tussen de risico's en de algemene reserve 1 op 5 is. Dat betekent dat we voor iedere euro aan risico, vijf euro beschikbaar hebben. Of anders gezegd: ieder onttrekking van € 1 miljoen heeft een effect van 0,2 op het weerstandsvermogen.

Deze positieve ontwikkeling van de reserve sterkt ons in de overtuiging dat het verantwoord is om voor dekking van de speerpunten uit deze voorjaarsnota voor zover nodig, een beroep te doen op deze reserve.

Leningenportefeuille

In 2019 is de omvang van de leningenportefeuille licht gedaald ten opzichte van een jaar eerder. Het totaal aan vaste geldlening bedroeg begin dit jaar € 114 miljoen, waar eerder nog was uitgegaan van € 119 miljoen. Zoals in de begroting 2020 is aangegeven, wordt de doelstelling van € 110 miljoen niet gehaald, mede vanwege het voornemen om Hofskamp-Oost III te ontwikkelen. De daarmee samenhangende investeringen zullen ieder geval voor de komende jaren tot een extra financieringsbehoefte leiden.

De uitvoering van de speerpunten en maatregelen uit deze voorjaarsnota zullen mogelijk ook leiden tot wat extra behoefte aan financieringsmiddelen. Een en ander is met name afhankelijk van hoe het uiteindelijke beeld in de begroting wordt.

Gelet op de rente op de kapitaalmarkt op dit moment leidt het aantrekken van extra financieringsmiddelen niet of nauwelijks tot extra (rente)lasten voor onze begroting. In dat opzicht is een iets hogere leningenportefeuille op dit moment niet zo bezwaarlijk.